

Schöner wohnen

Redactioneel Al enige jaren hing het in de lucht. De tomeloze groei van prijzen en manifestaties, de initiatieven van bezorgde particulieren en de recente totstandkoming van het Architectuurinstituut en het Berlage-instituut waren de voortekens. Terwijl elders het initiatief tot bouwen in toenemende mate verschoof naar de particuliere sector en de beoordeling van architectuur zich verengde tot haar fotogeniek karakter, zwol het protest van ambitieuze wethouders en jonge architecten tegen de 'lelijkheid' aan: het toverwoord was architectonische kwaliteit. Nu, met het verschijnen van de *Nota Architectuurbeleid*, is deze betovering geïnstitutionaliseerd en is architectonische kwaliteit tot zorg van de overheid verheven.

Enthousiasme en lof alom; slechts een enkele recensent betreurt de beperkte instrumentaliteit van de nota. Het moge geen verrassing zijn dat juist deze recensent, stafmedewerker bijzondere projecten van het Architectuurinstituut, onlangs betrokken is geweest bij de leergang 'Architectonische kwaliteit als opdracht voor het openbaar bestuur'. En wanneer er een opdracht is, moet deze ook uitgevoerd kunnen worden. Precies hier steekt de angel die al het enthousiasme zo ontluisterend maakt. Want, als we 'architectonische kwaliteit van de dagelijkse leefomgeving' vervangen door 'modieuze kwaliteit van de alledaagse kleding', dan wordt de zorg van de overheid opeens belachelijke bemoeizucht.

De narigheid begint bij het begrip architectonische kwaliteit. Schaamteloos wordt de versleten tegenstelling tussen functie en vorm in een nieuw jasje gestoken en tot een onzalig eind gevoerd. Gebruikswaarde en culturele waarde zijn de nieuwe termen. De eerste wordt verbonden met de plattegrond en opgevat als een kwantitatief gegeven. De tweede wordt van kwalitatieve aard geacht en betrokken op de zeggingskracht van het gebouw. In de nota heet het: *een gebouw moet een verhaal vertellen of een mening vertolken* – beeldspraak hopelijk, in ieder geval de taal van het beeld, de opstand. De plattegrond wordt dan bepaald door het Noodlot of, zo U wilt, de noodzaak, terwijl de opstand getuigenis aflegt van het Lijden, de expressie.

Niet alleen wordt hier het vak architectuur – waarin zowel plattegrond als opstand voorwerp van bewerkingen zijn, waarin de vorm de functie organiseert en functie een vorm krijgt – een onzinnige schizofrenie toegedicht; deze opvatting maakt ook de weg vrij naar de gedachte dat architectonische kwaliteit samenvalt met de beheersing van het beeld. Dat is precies wat er in de nota gebeurt. Het fossiel welstandstoezicht wordt gereanimeerd en krijgt een centrale plaats in het beleid. Preventieve welstandszorg, beeldkwaliteitsplannen, regie-aanwijzingen – wat een onvermogen om de pluriformiteit van de hedendaagse architectuur tegemoet te treden! En bleef het daar maar bij. Neen, het betekent dat straks architecten hun collega's beoordelen of het ontwerp er wel lekker uitziet. Leuk wordt de norm – en alles wat weerstand biedt of zich op andere wijze wenst uit te spreken is niet fatsoenlijk, ongepast. Wie riep daar paternalistisch?